

STRESZCZENIE

Uwarunkowania rozwoju biegów przełajowych, ulicznych i górskich w Polsce w latach 1919–2016

Matylda Kowal

Głównym celem badawczym niniejszej dysertacji było dokonanie analitycznej i syntetycznej oceny rozwoju biegów przełajowych, ulicznych i górskich w Polsce w latach 1919–2016 w oparciu o zgromadzone materiały.

Ramy terytorialne i czasowe ujęte w opracowaniu obejmują przede wszystkim terytorium Polski w kolejnych okresach historycznych, a ściślej okres od 1919 roku po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, do Igrzysk Olimpijskich w Rio de Janeiro w 2016 roku. Cezura początkowa związana jest ze zmianami administracyjnymi i społeczno-politycznymi, jako przyniosło ze sobą zakończenie I wojny światowej i odzyskanie przez Polskę niepodległości. Na rozwój omawianych biegów miały wpływ burzliwe dzieje Polski: okres międzywojenny (1919–1939), okres okupacji hitlerowskiej (1939–1944), okres Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (1944–1989) oraz okres III RP (1989–2016).

Podstawowe metody badawcze jakie zostały wykorzystywane w niniejszym opracowaniu to przede wszystkim analiza, synteza, opis, dedukcja i indukcja, metoda porównawcza oraz wybrane elementy dokumentacji statystycznej. Główną metodą badawczą stanowiła analiza źródeł archiwalnych i historycznych, co pozwoliło na odtworzenie faktografii i procesu rozwoju konkurencji biegowych objętych badaniami. Opis i metoda porównawcza pomogły ukazać uwarunkowania społeczno-polityczne i strukturalno-organizacyjne, które miały wpływ na rozwój tych biegów w poszczególnych okresach historycznych, a także przedstawić cechy charakterystyczne tych konkurencji, a jednocześnie wykazać różnice między nimi.

Proces badawczy został oparty na bazie źródłowej, której podstawą były archiwalia, dokumenty i wydawnictwa źródłowe, prasa i czasopisma, kroniki,

relacje ustne działaczy sportowych, trenerów oraz literatura (publikacje i prace nieopublikowane).

Zasadnicza część pracy składa się ze wstępu o charakterze metodologicznym, pięciu rozdziałów głównych oraz zakończenia.

Rozdział pierwszy poświęcony został podstawom organizacyjno-prawnym rozwoju lekkoatletyki w Polsce w latach 1919–2016. Omówiono zarządzanie tą dyscypliną i jej finansowanie, statuty PZLA, opiekę sportowo-lekarską oraz przepisy i regulaminy biegów przełajowych, ulicznych i górskich, stanowiących podstawę organizacji tych konkurencji biegowych.

Charakterystykę przemian w biegach przełajowych przedstawiono w rozdziale drugim. Uwzględniono przy tym tradycje tych biegów do 1919 roku, a także organizowane w omawianym okresie najważniejsze imprezy sportowe, takie jak Mistrzostwa Polski, „Biegi Narodowe” oraz najlepsze osiągnięcia polskich biegaczy w Mistrzostwach Świata i Europy w tej konkurencji.

W rozdziale trzecim ukazano ewolucję biegów ulicznych. Przeanalizowano początki tych biegów przed 1919 rokiem, a następnie najważniejsze imprezy biegowe w okresie międzywojennym, w tym przede wszystkim organizowane przez redakcje czasopism, Mistrzostwa Polski w maratonie, półmaratonie, ultramaratonie i innych atestowanych biegach ulicznych. Na zakończenie tej części pracy omówiono najlepsze wyniki i rekordy kraju w wybranych biegach ulicznych oraz występy reprezentantów Polski w biegach maratońskich podczas Igrzysk Olimpijskich.

Rozdział czwarty został poświęcony analizie historycznej biegów górskich. Uwzględniono w niej genezę biegów górskich na świecie oraz tradycje w Polsce. Przedstawiono krajową rywalizację zawodniczek i zawodników na poziomie Mistrzostw Polski z uwzględnieniem podziału na styl alpejski i anglosaski oraz zawody na krótkim i długim dystansie. Scharakteryzowano udział Polaków w międzynarodowej rywalizacji w tych biegach.

W rozdziale piątym przedstawiono biografie wybranych najświetniejszych polskich biegaczy przełajowych, ulicznych i górskich.

Całość pracy uzupełniają podsumowujące zakończenie wraz z oceną omawianego tematu. Tekst uzupełnia część dokumentacyjna, w której znajduje się bibliografia, indeks nazwisk, indeks miejscowości, wykaz rycin i tabel, wykaz skrótów oraz streszczenie w języku angielskim.

Motylda Kolner

10.02.2023 r.